

Art Writing

In Process

Another Field in the Same Place:

ความเป็นสองเดียวกัน

lab

ความต่อเนื่อง

Another Field in the Same Place: ความเป็นสองเดียวกัน

วรรณิกา อุดมสินวัฒนา

“ดูแล้วนึกถึงหน้าร้อนในอเมริกา”

“หรือ ภูวามันดูอีสาน”

บทสนทนาของฉันและเพื่อนดังคลอระหว่างชื่นชมผลงาน ‘Another Field in the Same Place’ ของ ‘ผดุงทรัพย์ ประชานันท์’ ที่เมื่อได้ปรายตามองแวบแรกก็จะเห็นเพียงนาข้าวทั่วไป หรือไม่กี่ทุ่งไม้ใบหญ้าแห้ง ๆ เหมือนพื้นที่รกร้างที่พบได้ทั่วไปในประเทศไทย เมื่อมองให้นานขึ้น ต้นตาลโตนดกที่ตั้งตระหง่านกลับทำให้ฉันนึกถึงต้นปาล์มและพาดันเพื่อพกไปถึงรัฐแคลิฟอร์เนีย ในอเมริกา กลับกัน เพื่อนของฉันที่เป็นคนอีสานโดยกำเนิดกลับบอกว่าภาพจิตรกรรมสามภาพ นี่มันอีสานชัด ๆ

ศิลปะมักพกเรื่องราวของตนเองมาด้วยเสมอ เช่นเดียวกับผู้สร้างและผู้เสพที่ก็พกเรื่องราวของตนเองมาเช่นกัน เมื่อได้เสพผลงานสักชิ้น บางทีคุณอาจสัมผัสเรื่องราวของมันได้ หรือ บางทีก็ไม่เข้าใจ แต่นั่นก็ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่อะไร เพราะสุดท้ายคุณจะถูกโยงมันเข้ากับเรื่องราว และประสบการณ์ของตัวเองได้ในท้ายที่สุด

เช่นเดียวกับผลงานที่กล่าวไปข้างต้น เมื่อผู้เขียนได้พูดคุยกับเพื่อนเพิ่มเติม จึงเริ่มสังเกต ภาพดังกล่าวในแง่มุมที่เปลี่ยนไป ประกอบกับคำอธิบายผลงานของผดุงทรัพย์ที่ว่า

“ผลงานชุดนี้เชื่อมโยงสองช่วงเวลาเข้าด้วยกัน หนึ่งคือร่องรอยจากอดีต จากการเข้ามาอีสานตอนเหนือของมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ซึ่งทิ้งมรดกทางสถาปัตยกรรมคริสต์ศาสนาไว้

“และสองคือประสบการณ์ของศิลปินและครอบครัวที่อพยพไปใช้ชีวิตที่ยุโรป”

ผลงานชิ้นนี้จึงไม่ใช่แค่ปลายพู่กันที่ตัวดลงไปแล้วเกิดเป็นสีล้วน แต่ภายใต้สิ่งนั้นมันมีทั้งบ้านเกิด เรื่องราว สถานที่เก่าและใหม่ ไปจนถึงตัวตนของศิลปินออกมาพร้อม ๆ กัน

เมื่อมองภาพตรงกลาง จะพบกับทุ่งนาที่ไกลออกไปสุดลูกหูลูกตา นอกเหนือจากสีเหลืองอร่าม จุดนำสายตาก็อีกหนึ่งจุดคือต้นตาลโตขนาดที่ตั้งตระหง่านอยู่ทางซ้ายของภาพ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่เติบโตได้ดีในดินร่วนปนทราย และมักจะขึ้นอยู่ตามไร่นาหรือพื้นที่โล่งแจ้ง พบบ่อยทั้งในภาคอีสานและภาคใต้

อย่างไรก็ดี ทุ่งนาในภาคอีสานมักตั้งอยู่บนที่ราบสูง ดินเป็นดินทราย น้ำซึมผ่านง่าย และมีฤดูแล้งที่ยาวนานกว่าภาคอื่น ๆ เนื่องจากภาพนี้ใช้สีเหลืองเป็นเสมือนสีหลัก ผู้เขียนจึงสัมผัสได้ถึงความแห้งแล้งมากกว่าความชุ่มชื้น มองเห็นเป็นดินทรายมากกว่าดินร่วน และตระหนักได้ว่ามันก็เป็นเหตุเป็นผลดี ที่ภาพนี้จะดูอีสานอย่างที่เพื่อนว่าไว้

ถัดไป ภาพซ้ายมือเป็นภาพทุ่งไม้ใบหญ้าที่มีความแห้งกรัง ในภาพใช้สีผสมกันระหว่างแดง เหลือง เขียว และสีฟ้าของท้องฟ้า แต่สิ่งที่ผู้เขียนเฝ้ามองคือต้นไม้ไร่ใบที่มีลำต้นสีขาว เพราะมันเด่นสะดุดตาออกมา ซึ่งต้นไม้หน้าตาประเภทนี้ชวนให้ผู้เขียนนึกถึงต้นไม้ในช่วงฤดูใบไม้ร่วงของประเทศฝั่งตะวันตก โดยลำต้นมักมีสีขาว รูปร่างเรียวยาว หน้าตาคล้ายต้นเบิร์ช (birch) ซึ่งเป็นต้นไม้ที่จะเจริญในทางยุโรปมากกว่าฝั่งเอเชีย ทว่านอกเหนือจะลำต้นไร่ใบ พื้นที่ล้อมรอบในภาพนี้ยังคงความเป็นทุ่งนาของภาคอีสาน หรือนี่อาจเป็นการผสมผสานความเป็นยุโรปและอีสานโดยตั้งใจ (หรือไม่ได้ตั้งใจ) ของผดุงทรัพย์ แต่ที่แน่ ๆ ผู้เขียนก็ได้รับประสบการณ์ของทั้งสองพื้นที่กลับไป ถึงแม้จะมองจ้องเพียงแค่ผืนภาพเดียวก็ตาม

ภาพขวามือสุด เป็นภาพที่ทำให้ผู้เขียนนึกถึงความเป็นชนบทอเมริกันที่มีความเป็นทะเลทราย และอีกนัยหนึ่งก็ทำให้นึกถึงภาพยนตร์คาบอย ประเภทที่หากดำเนินเรื่องไปสักพัก จะต้องมีคนยกปืนลูกม่ขึ้นมายิงสู้กัน จนคว้นทรายกระจุยกระเจิง ฟุ้งตลบอบอวลมายังหน้ากล้อง

และในขณะที่ผู้เขียนคิดไปไกลถึงหนังคาบอย เพื่อนของผู้เขียนก็พูดแทรกขึ้นมาว่า

“บ้านแบบนี้มีให้เห็นเยอะแถวอีสานนะ”

ตามที่ผดุงทรัพย์ได้กล่าวไปในคำอธิบาย ว่าชาวฝรั่งเศสได้ทิ้งมรดกตกทอดผ่านสถาปัตยกรรมในแถบภาคอีสาน ก็คงจะเห็นได้ชัดขึ้นในภาพภาพนี้ เนื่องจากรูปทรงของบ้านดังกล่าวมีความเป็นบังกะโลสโตลโคโลเนียล (colonial bungalow) โดยจะมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียว มีเสาริเวณกันและใช้หลังคาจั่วเนื่องจากอากาศร้อน ซึ่งเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบได้ในยุคล่าอาณานิคม และมักพบได้ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่าฝั่งยุโรป

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจในภาพสำหรับผู้เขียนคือต้นไม้อีกเช่นเคย เพราะต้นไม้ในภาพที่ว่า
มันคือ ‘ต้นมะละกอ’

ต้นมะละกอเป็นพืชเขตร้อน พบได้ทั่วไปในประเทศไทยและเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสาน
และเมื่อผู้เขียนเห็นต้นมะละกอ ภาพชนบทอเมริกันก็เลือนหายไป กลายเป็นภาพอาหารแช่บอย่าง
ตำไทยขึ้นมาแทน

เมื่อมองภาพจิตรกรรมจำนวนสามภาพนี้อีกครั้ง ผู้เขียนก็สามารถมองเห็นได้ทั้งสองแบบ
เห็นทั้งความเป็นตะวันตก ในขณะที่เดียวกันก็มีความเป็นภาคอีสาน กลายเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่ใช่
ของใครของมัน กลับกันก็ไม่มีใครลอกเลียนแบบได้ เพราะเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์
ที่พกทั้งความทรงจำและบ้านเกิดเมืองนอนเข้ามาใช้ในตัวชิ้นงาน

แม้ผู้มาเยือนอาจไม่ได้สัมผัสมันได้ในชั่วพริบตาเดียว แต่อย่างน้อย ๆ ศิลปะก็ค่อย ๆ
นำพาเราเข้าสู่พื้นที่ทับซ้อนระหว่างตัวผู้เสพและตัวผู้สร้าง และพื้นที่ทับซ้อนของแต่ละคนก็มี
ความเป็นเอกเทศไม่เหมือนใครเช่นเดียวกัน

อ้างอิง :

Pichet Titha. (2567). Bungalows: Colonial Architectural Heritage from the Bay of Bengal to Siam. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NAJUA/article/view/276018> . (วันที่สืบค้นข้อมูล : 7 สิงหาคม 2569).

ภาพผลงาน

